

De basis

Als Amina haar vader ziet, rent ze op hem af. Een dikke knuffel en dan brengt ze haar vader naar de verfhoek. Daar hangt een groot, prachtig kleurig met vingers geverfd, vel te drogen. Amina lacht. 'Dat heb je mooi gemaakt', zegt haar vader. 'Wat is dat?' Amina reageert niet op die vraag. Trots wijst ze naar het schilderij, 'Kijk, kijk', zegt ze. Haar vader lacht ook trots en is blij om zijn enthousiaste dochter.

PEDAGOGISCH KADER KINDERCENTRA 0-4 JAAR gaat over de bijdrage die kindercentra leveren aan de ontwikkeling van jonge kinderen. Het maakt voor alle betrokkenen duidelijk wat goede kinderopvang inhoudt. Kindercentra bieden kinderen een omgeving waar ze zich veilig en vertrouwd voelen en samen met andere kinderen spelen en leren. In samenwerking met de ouders worden de kinderen begeleid in hun ontwikkeling. Kindercentra bieden iets extra's naast de gezinsopvoeding. Er is buiten en binnen ruimte voor rennen, fietsen, klimmen en rustig ontspannen. Kinderen dagen elkaar uit en leren om rekening met elkaar te houden. Ze leren alle vaardigheden die ze nodig hebben voor latere sociale relaties en voor een goede start op de basisschool. Pedagogisch medewerkers maken een wereld van verschil.

Pedagogisch kader

Pedagogisch kader Kindercentra 0-4 jaar biedt een beschrijving van wat kinderen moeten leren. Kindercentra bieden leer- en ontwikkelingsmogelijkheden en laten veel ruimte voor de verschillen in ontwikkeling. In het Pedagogisch kader worden daarom globale doelen en competentiegebieden voor baby's, dreumesen en peuters genoemd. Veel aandacht wordt besteed aan hoe pedagogisch medewerkers jonge kinderen kunnen begeleiden in hun veelzijdige ontwikkeling. Het Pedagogisch kader biedt een richtinggevend raamwerk en is opgezet als een soort kaart waarmee instellingen en pedagogisch medewerkers hun eigen weg kunnen vinden. Het geeft

KINDERCENTRA ZIJN BELANGRIJK EN LEUK!

een theoretische verantwoording van het pedagogisch handelen in kindercentra voor 0- tot 4-jarigen. In het eerste deel (de theorie) worden drie vragen beantwoord:

- > Wat hebben 0- tot 4-jarige kinderen nodig?
- > Wat willen we met de kinderen bereiken? Welke doelen en competenties worden nagestreefd?
- > Hoe kunnen onze pedagogische doelen worden bereikt? Welke pedagogische middelen staan ter beschikking?

Het tweede deel, De Praktijk, beschrijft belangrijke leerervaringen die jonge kinderen in kindercentra opdoen. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen verzorg-leerervaringen en speel-leerervaringen. Pedagogisch medewerkers zien in verzorg- en speel-leersituaties kansen voor kinderen om te leren en zich te ontwikkelen.

PRAKTIJK

Pedagogisch medewerker of leidster?

Hoe noemen we de opvoeders van jonge kinderen in kindercentra? Tot voor kort was dat eenvoudig: leidsters. Maar de vrouwelijke vorm doet geen recht aan de mannen. Hier en daar wordt de term groepsleiding gebruikt. Het begrip pedagogisch medewerker wordt gangbaarder. Seksneutraal en met aandacht voor het pedagogische aspect. Daarom is in het Pedagogisch kader gekozen voor pedagogisch medewerker.

THUIS IS ANDERS.

Het Pedagogisch kader is bedoeld om een stevig fundament te geven onder het pedagogisch handelen in kindercentra. Het biedt tal van praktijkvoorbeelden maar is geen methode. Op basis van het Pedagogisch kader kunnen kindercentra keuzes maken om bepaalde methodes of pedagogische werkwijzen te introduceren. Bijvoorbeeld de Piklermethode voor de baby's of een programma voor vroeg- en voorschoolse educatie voor de peuters.

Verschillen tussen gezin en kindercentrum

Waarom een Pedagogisch kader? In gezinnen hebben ouders dat niet nodig om hun opvoeding te organiseren. Waarom hebben pedagogisch medewerkers in kindercentra dan wel zoiets nodig? Dat heeft te maken met de verschillen tussen opvoeden in het gezin en in kindercentra:

- > **Verschil in emotionele band.** De emotionele band tussen ouders en kinderen is hecht en langdurig en ontstaat in de dagelijkse intieme omgang. De band tussen pedagogisch medewerkers en kinderen ontstaat niet vanzelf; pedagogisch medewerkers organiseren van alles om kinderen en ouders te helpen met wennen en opbouwen van vertrouwen.
- > **Verschil in organisatie.** In het gezin kunnen grootouders, andere familieleden of vrienden een rol spelen in de opvoeding, maar het gaat om informele relaties. Er kunnen spontaan afspraken worden gemaakt. Pedagogisch medewerkers werken echter binnen een formele setting. Ze houden zich aan formele afspraken over werktijden, haal- en brengtijden of pedagogisch beleid.
- > **Verschil in omgeving.** Het gezin biedt veel mogelijkheden tot leren over de volwassen wereld. Kinderen gaan mee boodschappen doen, zien hun ouders koken, helpen met opruimen. Het kindercentrum is helemaal op kinderen afgestemd. Pedagogisch medewerkers plannen zorgvuldig hoe de binnen- en buitenruimtes worden gebruikt, welk spelmateriaal wordt aangeboden en welke activiteiten georganiseerd worden.
- > **Verschil in aantal kinderen.** De meeste gezinnen zijn tegenwoordig klein. In kindercentra komen kinderen in een groep van 6 tot 16 kinderen die allemaal jonger zijn dan 4 jaar. Het opvoeden in een groep met oog voor de individuele behoeftes van kinderen, vraagt van pedagogisch medewerkers een planmatige aanpak.

Planmatig werken

In kindercentra moet dus veel planmatiger worden gewerkt dan in het gezin. Het Pedagogisch kader is een instrument om planmatig te kunnen werken. In kindercentra zijn, vergeleken met het gezin, veel meer mensen bij de opvoeding betrokken. Pedagogisch medewerkers en ouders moeten hun handelen op elkaar afstemmen, anders wordt het voor de kinderen een chaos. Planmatig werken creëert veiligheid en betrouwbaarheid voor kinderen en ouders. Binnen de duidelijke kaders is ruimte voor flexibel inspelen op de individuele behoeften van de kinderen.

Verder is planmatig werken een voorwaarde voor de verdere professionalisering en kwaliteitszorg in kindercentra. Ouders en overheden verwachten een duidelijke bijdrage aan de opvoeding. Door planmatig te werken kunnen werkwijzen en pedagogische methodieken worden geëvalueerd en bijgesteld. Dit leidt tot verdere professionalisering van het beroep van pedagogisch medewerker.

Bouwstenen voor een theoretisch kader

De opvoeding heeft plaats binnen een normatief kader waarin waarden, normen en leer- en ontwikkelingsdoelen worden geformuleerd, en maakt gebruik van theorieën en inzichten in de ontwikkeling van kinderen. Het Pedagogisch kader is gebaseerd op vijf soorten van bouwstenen:

1. Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.
2. Democratische waarden en normen.
3. De Wet kinderopvang en het Convenant Kwaliteit Kinderopvang.
4. Ontwikkelingspsychologische inzichten.
5. Gesystematiseerde praktijkkennis.

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is aangenomen door de Verenigde Naties in 1989 en door Nederland geratificeerd in 1995. Het verdrag geeft een visie op kinderen, die uitgaat van de erkenning dat kinderen mensen zijn met eigen rechten. Ze zijn niet het bezit van hun ouders. Kinderen hebben recht op bescherming van de overheid en ze hebben eigen rechten, zoals het recht om gehoord te worden. De volgende

LEKKER KLIMMEN

rechten uit dit verdrag zijn relevant voor het Pedagogisch kader:

- › Kinderen hebben recht op fysieke en emotionele veiligheid en bescherming van hun integriteit. Dit kinderrecht betekent ook dat pedagogisch medewerkers een signalerende functie hebben als de integriteit van het kind in gevaar komt door verwaarlozing of mishandeling in het gezin of door derden.
- › Kinderen hebben recht op verbondenheid met hun ouders en op respect voor de culturele identiteit van hun familie. Kindercentra moeten een aanvulling bieden op de gezinsopvoeding, met ouders samenwerken en de binding van het kind met zijn of haar gezin en culturele achtergrond niet schaden.
- › Kinderen hebben recht om te leren en om hun talenten te ontwikkelen. Ze hebben recht op een veelzijdige ontwikkeling in hun eigen tempo en op een goede basis om met succes een start te maken in het basisonderwijs.
- › Kinderen hebben recht om gehoord te worden en om bij te dragen aan de sociale groep of gemeenschap. Hoe jong een kind ook is, hij of zij kan door non-verbale signalen of met taal aangeven wat belangrijk is. Kinderen moeten ervaren dat er rekening met ze gehouden wordt en dat zij er als individu toe doen.
- › Kinderen hebben recht op respect voor diversiteit, en daarmee samenhangend, recht op extra zorg in verband met handicaps of sociale achterstanden. Voorzieningen moeten ontwikkelingskansen bieden aan kinderen ongeacht sekse, handicaps, sociale of etnische achtergrond.

FOTO: LOES KLEEREKOPER

RECHT OP VERBONDENHEID MET OUDERS EN HUN
CULTURELE IDENTITEIT.

FOTO: LOES KLEEREKOPER

RECHT OP VEILIGHEID EN BESCHERMING.

FOTO: LOES KLEEREKOPER

RECHT OP SPELEN.

FOTO: RUBEN KEESTRA

RECHT OM BIJ TE DRAGEN.

Democratische waarden en normen

De beste voorbereiding op leven in een democratie is het daadwerkelijk ervaren van democratie in de kindergroep. In de kindergroep leren jonge kinderen democratische waarden als: samen delen, elkaar helpen, samen conflicten oplossen. Ze leren ook omgaan met verschillen, rekening houden met elkaar en goede manieren. De samenleving heeft baat bij goed opgevoede kinderen die later als volwassenen een bijdrage leveren aan het economische en culturele welzijn. Vanuit de samenleving gezien is het ook belangrijk dat ieder kind zijn of haar talenten kan ontplooiën.

De Wet kinderopvang en het Convenant Kwaliteit Kinderopvang

De Wet kinderopvang (2005) en het Convenant Kwaliteit Kinderopvang gelden voor de kinderdagverblijven. Voor peuterspeelzalen zijn er nog geen landelijk vastgestelde kwaliteitseisen. De Wet en het Convenant stellen dat kinderopvang gericht moet zijn op:

- > Samenwerking met ouders.
- > Bieden van veiligheid en verbondenheid.
- > Overdragen van waarden en normen.
- > Verwerven van sociale en persoonlijke competenties.

De uitwerkingen van de Wet kinderopvang en het Convenant Kwaliteit Kinderopvang zijn minder omvattend dan de VN-Rechten van het Kind. De pedagogische doelen die genoemd worden in het Convenant, hebben we daarom verbreed. We hebben toegevoegd: respect voor diversiteit. En we hebben de sociale en persoonlijke competenties uitgesplitst in competentiegebieden om recht te doen aan de veelzijdigheid van de ontwikkeling waar kinderen recht op hebben.

Ontwikkelingspsychologische inzichten

Het Pedagogisch kader is gebaseerd op kennis van de ontwikkeling van jonge kinderen, van baby's tot kleuters, en van de manieren waarop jonge kinderen leren. Hierbij is gebruik gemaakt van theoretische inzichten van de grondleggers van de hedendaagse ontwikkelingspsychologie zoals Piaget, Vygotsky, Erikson en Bowlby en recent onderzoek naar kinderen in gezinnen en de kinderopvang. Het Pedagogisch kader sluit aan bij de inzichten zoals verwoord in de handboeken Ontwikkelingspsychologie die gangbaar zijn op Nederlandse universiteiten, zoals Cole, Cole & Lightfoot (2005) of Berk (2005). Deze inzichten zijn verrijkt met recent onderzoek specifiek gericht op het leven en leren van jonge kinderen in groepen in kindercentra.

Gesystematiseerde praktijkkennis

De uitwerking van het Pedagogisch kader is ondenkbaar zonder de schat aan praktijkkennis die de afgelopen decennia in ons land en op internationaal niveau is opgebouwd. Er is nog weinig wetenschappelijk onderzoek naar de dagelijkse praktijk. Terwijl de praktijk door ervaring en systematische uitwisseling veel kennis heeft verworven. Bij de uitwerking van het Pedagogisch kader in verzorg-leraaractiviteiten en speel-leraaractiviteiten hebben we dankbaar gebruik gemaakt van deze kennis. We bouwen voort op boeken en methodes die ontwikkeld zijn in andere landen en ons eigen land. Tijdens het schrijven van het Pedagogisch kader zijn vele deskundigen geconsulteerd. Het Pedagogisch kader is zo veel mogelijk gebaseerd op uitgangspunten waar de meeste betrokkenen het over eens zijn.

Pedagogische principes

Tijdens het werken aan het Pedagogisch kader werd steeds duidelijker welke pedagogische principes richting-

KENNIS	
De Wet kinderopvang en het Pedagogisch kader	
Wet kinderopvang	Pedagogisch kader
Veiligheid	Veiligheid Aansluiten bij de leefwereld van kinderen
Sociale competenties	Sociale competenties
Waarden en normen	Morele competenties
Persoonlijke competenties	Persoonlijke competenties: <ul style="list-style-type: none"> › Emotionele competenties › Motorische en zintuiglijke competenties › Cognitieve competenties › Communicatieve competenties › Creatieve en beeldende competenties
Samenwerken met ouders	Samenwerken met ouders Diversiteit

gevend zijn in het Pedagogisch kader. Dat zijn:

- › **LICHAMELIJKE EN EMOTIONELE VEILIGHEID EN WELBEVINDEN.** Er wordt gezorgd voor een veilige en gezonde omgeving. Alle kinderen voelen zich welkom en hebben met één of meer pedagogisch medewerkers een vertrouwensband. De kinderen voelen zich ook vertrouwd met en veilig tussen de andere kinderen in de groep.
- › **SAMENWERKING MET DE OUDERS.** In de kindercentra is de opvoeding van jonge kinderen gebaseerd op samenwerking met de ouders.
- › **KINDEREN LEREN SPELEND EN ACTIEF IN RELATIE MET HUN OMGEVING:** hun ouders, pedagogisch medewerkers, hun speelkameraadjes en de fysieke omgeving. Kinderen nemen niet passief over wat volwassenen aandragen. Ze leren door spelen, doen, uitproberen, kijken, imiteren, meedoen en aanwijzingen. Ze bouwen samen met anderen een gedeelde wereld op.
- › **DE PEDAGOGISCH MEDEWERKERS HEBBEN EEN ACTIEVE ROL.** Ze scheppen voorwaarden voor leren en ontwikkelen. Ze zien de kansen voor spel, leren en contact die zich spontaan voordoen. Ze creëren kansen door activiteiten aan te bieden.

KENNIS

Goede kinderopvang

Kwalitatief goede kinderopvang is een steun voor ouders en kinderen, vermindert de stress door de combinatie van werk en kinderen en bevordert de veilige gehechtheid en ontwikkeling van kinderen.

Bron: NICHD Early Child Care Research Network (2002)

- > **RESPECT VOOR DIVERSITEIT.** Pedagogisch medewerkers hebben respect voor diversiteit (verschillen tussen mensen) en laten dat door hun gedrag zien. Kinderen wordt geleerd om positief om te gaan met verschillen die betrekking hebben op leeftijd, sekse, handicaps of sociaal-culturele achtergrond.
- > **DE DOORGAANDE LIJN.** Opvoeders sluiten aan bij de ontwikkeling van het kind en helpen het kind om de competenties te ontwikkelen die hij of zij nodig heeft in de volgende fase, op de basisschool.

KENNIS

ILLUSTRATIE: STICHTING KINDEROPVANG HILVERSUM, 1906

Kleine Kinderbewaarpplaats te Hilversum

Kinderen van 4 weken tot 4 jaar en schoolgaande kinderen tusschen 4 en schooltijd van kinderbekende voorbode. Kosten daarvan dagelijks 1.17 per uur van 12.00 uur vóór de middag en vóór de avond.

Het Pedagogisch kader bouwt voort op een lange pedagogische traditie. Pestalozzi, Fröbel, Montessori, Malaguzzi en vele anderen hebben sinds de 19e eeuw een pedagogiek van spelend leren ontwikkeld. (Van Rijswijk-Clerkx 1981; Singer 1989)

- > **HOLISTISCHE BENADERING.** De opvoeding is evenwichtig gericht op alle aspecten van de ontwikkeling: op de emotionele, sociale, cognitieve, creatieve, motorische en morele ontwikkeling.
- > **AUTONOMIE EN VERBONDENHEID.** Enerzijds is er respect en ruimte voor de eigenheid en autonomie van ieder kind. Anderzijds leert het kind meedoen met het dag- en leefritme van de groep en om zich aan te passen. Ieder kind heeft het recht om bij te dragen aan het geheel.

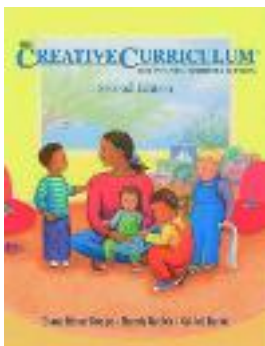
Instrumenten om kwaliteit te toetsen

Het Pedagogisch kader en de instrumenten om pedagogische kwaliteit te meten horen bij elkaar. Instrumenten om de kwaliteit te meten, bijvoorbeeld van de inspecties en het Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek, hebben als doel om de pedagogische kwaliteit vast te stellen. De hoofdvraag is: zijn de kenmerken van kwaliteit voldoende aanwezig?

In het Pedagogisch kader staat de hoe-vraag centraal: hoe kan goede kwaliteit worden gemaakt? Met behulp van kwaliteitsmeting en het Pedagogisch kader kunnen kindercentra gefundeerde trajecten uitzetten voor gewenste pedagogische verbeteringen.

Maatschappelijke context

Kindercentra hebben verschillende maatschappelijke functies. De dagverblijven hebben een belangrijke economische functie, omdat ze ouders in staat stellen om buitenshuis te werken. Sommige kindercentra, peuterspeelzalen of kinderdagverblijven, hebben een bijzondere educatieve doelstelling. Ze werken met programma's om kinderen in achterstandsituaties een betere start te geven op de basisschool. Alle kindercentra kunnen een preventieve functie hebben, omdat ze aan de ouders laagdrempelige opvoedingssteun bieden. In verschillende steden en regio's maken kindercentra deel uit van preventienetwerken. Deze zijn gericht op het ondersteunen van het welbevinden en de ontwikkeling van gezinnen en buurten, bijvoorbeeld via gemeentelijk jeugdbeleid. Ten slotte kunnen kindercentra ook een sociaal-maatschappelijke functie hebben met een nadruk op bijdragen aan maatschappelijke integratie, sociale samenhang en burgerschap. Kindercentra worden dan gebruikt als ontmoetingsplaats, als een

DE MEESTE WESTERSE LANDEN HEBBEN EEN LANDELIJK CURRICULUM VOOR KINDERCENTRA.
ZIE OOK: WWW.OECD.ORG

actieve gemeenschap die bijdraagt aan de maatschappelijke participatie van ouders en kinderen. Het Pedagogisch kader is in de eerste plaats een uitwerking van de pedagogisch-educatieve functie. Waar relevant worden koppelingen gemaakt naar de economische en de sociaal-maatschappelijke functie.

De opbouw van het Pedagogisch kader

De theorie

In het eerste deel van dit Pedagogisch kader wordt het theoretische kader geschetst. We beginnen met drie hoofdstukken over de uitgangspunten. Het pedagogisch handelen in kindercentra is gericht op:

1. Veiligheid en welbevinden van de kinderen.
2. Aansluiten bij de manieren waarop jonge kinderen leren, spelen en zich ontwikkelen.
3. Samenwerken met de ouders en aandacht voor thuiservaringen en culturele verschillen.

Na deze drie hoofdstukken komt een hoofdstuk over de doelen en competenties. Het pedagogisch handelen is gericht op de ontwikkeling van persoonlijke, sociale en morele competenties. De persoonlijke competenties worden uitgewerkt in emotionele competenties, motorische en zintuiglijke competenties, cognitieve competenties, communicatieve competenties en creatieve en beeldende competenties.

De laatste hoofdstukken van het theoretische deel staat het pedagogisch handelen van de pedagogisch medewerkers centraal: welke middelen staan tot hun beschikking om doelen en competenties te stimuleren? Er wordt aandacht besteed aan basiscommunicatie met de kinderen;

KENNIS

Context kinderopvang

Volgens het Manifest 'De betekenis van de kinderopvang en de opdracht die dit meebrengt' is kinderopvang meer dan een arbeidsmarkt-instrument. Kinderopvang is een belangrijke voorwaarde voor een stabiele en democratische samenleving. Dit heeft consequenties voor de kinderopvang, voor beleidsmakers en voor wetenschappers. Inmiddels hebben veel organisaties dit Manifest onderschreven.

Bron: www.contextkinderopvang.nl

stimuleren van leren en ontwikkelen; inrichting van de ruimte; indeling van de groepen en dagritme; observeren en plannen. Opvoeden in kindercentra is teamwerk. Voor een goede sfeer en zorg voor de kinderen werken de pedagogisch medewerkers nauw samen.

De praktijk

Het tweede deel van het Pedagogisch kader gaat over het plannen van activiteiten. Voor de dagelijkse of wekelijkse planning is het praktisch om onderscheid te maken tussen verzorg-leeractiviteiten en speel-leeractiviteiten. Beide vormen van activiteiten zijn van even groot belang voor het emotionele contact en welbevinden van het kind. Ze bieden allebei belangrijke leer- en ontwikkelingsmogelijkheden.

Verzorg-leeractiviteiten

Verzorging van jonge kinderen vraagt persoonlijk en intiem contact tussen pedagogisch medewerkers en kinderen.

VERZORGING IS VAAK SAMEN.

KENNIS

Buitenlandse voorbeelden en achtergrondinformatie

Veel landen zijn ons voorgegaan in het maken en gebruiken van een pedagogisch kader voor het werken met jonge kinderen. Ter inspiratie is op de website van het pedagogienplatform een aantal links opgenomen naar buitenlandse voorbeelden van curricula en achtergrondinformatie: www.pedagogienplatform.nl, doorklikken naar Curriculum, doorklikken naar (buitenlandse) voorbeelden.

Hierin onder meer: het curriculum van Nieuw Zeeland (Te Whariki), het curriculum van Canada en het Berliner Bildungsprogramm.

Daarnaast zijn er links naar de Engelse richtlijnen voor early education en naar de website Early Childhood Education en Care (ECEC) van de OECD met gegevens over kinderopvang en educatie in vele landen.

Een uitgewerkt Amerikaans (commercieel) initiatief is The Creative Curriculum for Infants, Toddlers & Twos: www.teachingstrategies.com

Informatie over wetenschappelijk onderzoek in Nederland is te vinden op de website van het NCKO - Nederlands Consortium Kinderopvang

Onderzoek: www.kinderopvangonderzoek.nl

Bij baby's is dat het sterkst. Verschonen en een flesje geven zijn momenten van contact en communicatie tussen de baby en de pedagogisch medewerker en het zijn bovendien leermomenten voor de baby. Maar ook dreumesen en peuters hebben behoefte aan lichamelijke nabijheid en een knuffel als ze verdrietig zijn of om even emotioneel op te laden. Naarmate ze ouder worden, leren kinderen meer vaardigheden om voor zichzelf te zorgen en om mee te doen met de groepsrituelen en -gewoontes. In de hoofdstukken 12 tot en met 15 komen aan de orde: wennen, begroeten en afscheid nemen; eten en drinken; verschonen, zindelijk worden en slapen; overgangsmomenten en dagritme.

Speel-leeractiviteiten

Kinderen leren spelend. Ze leren het beste als de pedagogisch medewerkers hen speels benaderen. Spelen vormt een natuurlijke motivatie om te leren. Alle aspecten van spel hangen samen. Maar voor het overzicht hebben we onderscheid gemaakt tussen zeven verschillende vormen van speel-leerervaringen. We besteden in de hoofdstukken 16 t/m 22 aandacht aan: bewegen en zintuiglijk waarnemen; samen spelen en samenleven; communicatie en taal; natuur en fysieke omgeving; ordenen, meten en rekenen; geluid en muziek, dans en beweging; beeldende expressie.

Samen- gevat

- › Het Pedagogisch kader biedt een gedeeld kader voor professioneel en planmatig werken in kindercentra.
- › In het theoretische deel worden drie vragen beantwoord:
 - ›› Wat hebben 0- tot 4-jarige kinderen nodig?
 - ›› Wat willen we met de kinderen bereiken? Welke doelen en competenties worden nagestreefd?
 - ›› Hoe kunnen onze pedagogische doelen worden bereikt? Welke pedagogische middelen staan ter beschikking?
- › Het theoretische deel wordt voor de praktijk uitgewerkt in activiteitengebieden. Aan de orde komen:
 - ›› Verzorg-leeractiviteiten
 - ›› Speel-leeractiviteiten.
- › Het Pedagogisch kader is gebaseerd op:
 - ›› Wetenschappelijke inzichten en praktijkkennis van de manieren waarop jonge kinderen zich veilig voelen en kunnen leren en ontwikkelen (uitgangspunten).
 - ›› Gedeelde waarden en normen over wat in onze samenleving belangrijk wordt gevonden om kinderen te leren (doelen en competenties). Deze zijn opgenomen in:
 - Wet kinderopvang
 - Rechten van het kind
 - Democratische waarden en normen.
 - ›› Wetenschappelijke inzichten en praktijkkennis over het pedagogisch handelen van pedagogisch medewerkers in kindercentra (pedagogische middelen).

We hopen dat het Pedagogisch kader zal bijdragen aan enthousiasme, discussies en verdere ontwikkeling van het prachtige werk van pedagogisch medewerkers in kindercentra.

Samen- gevat

- › Het Pedagogisch kader biedt een gedeeld kader voor professioneel en planmatig werken in kindercentra.
- › In het theoretische deel worden drie vragen beantwoord:
 - ›› Wat hebben 0- tot 4-jarige kinderen nodig?
 - ›› Wat willen we met de kinderen bereiken? Welke doelen en competenties worden nagestreefd?
 - ›› Hoe kunnen onze pedagogische doelen worden bereikt? Welke pedagogische middelen staan ter beschikking?
- › Het theoretische deel wordt voor de praktijk uitgewerkt in activiteitengebieden. Aan de orde komen:
 - ›› Verzorg-leeractiviteiten
 - ›› Speel-leeractiviteiten.
- › Het Pedagogisch kader is gebaseerd op:
 - ›› Wetenschappelijke inzichten en praktijkkennis van de manieren waarop jonge kinderen zich veilig voelen en kunnen leren en ontwikkelen (uitgangspunten).
 - ›› Gedeelde waarden en normen over wat in onze samenleving belangrijk wordt gevonden om kinderen te leren (doelen en competenties). Deze zijn opgenomen in:
 - Wet kinderopvang
 - Rechten van het kind
 - Democratische waarden en normen.
 - ›› Wetenschappelijke inzichten en praktijkkennis over het pedagogisch handelen van pedagogisch medewerkers in kindercentra (pedagogische middelen).

We hopen dat het Pedagogisch kader zal bijdragen aan enthousiasme, discussies en verdere ontwikkeling van het prachtige werk van pedagogisch medewerkers in kindercentra.